

Nefndasvið Alþingis
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Reykjavík, 16. mars 2020

Efni: Umsögn um frumvarp til laga um breytingu á lögum um háskóla og lögum um opinbera háskóla (mat á reynslu og færni), þingskjal 187 - 185. mál.

Háskóli Íslands telur brýnt að umræða skuli tekin um inntökuskilyrði háskóla, því lagaákvæði sem gilda um undirbúning nemenda undir háskólanám og inntöku þeirra í háskóla þurfa að vera skýr.

Í 1. mgr. 19. gr. laga um háskóla er kveðið á um að tryggt skuli að inntökuskilyrði í háskóla og námskröfur svari jafnan til þess sem krafist er í viðurkenndum háskólum á sambærilegu sviði erlendis. Að mati Háskóla Íslands er mikilvægt að Alþingi og menntamálayfirvöld hafi þetta í huga við orðalag ákvæða í lögum um inntökuskilyrði háskóla og við framsetningu reglna um inntak þeirra prófa sem veita eiga aðgang að háskólanámi. Þannig er mikilvægt að löggjafinn og menntamálayfirvöld hafi til hliðsjónar þau lög og þær reglur sem gilda um inntökuskilyrði og undirbúningsnám nemenda í nágrannalöndum okkar, ekki síst vegna þess að íslensk stjórnvöld hafa í gegnum tíðina gert samninga við nágrannalönd sín, einkum hin Norðurlöndin, um gagnkvæmt mat á námi – og mjög náið samstarf er á milli háskóla og matsaðila í Evrópu um mat og viðurkenningu inntökuskilyrða í háskóla og um háskólanám almennt.

Í nágrannalöndum okkar er gerður greinarmunur á annars vegar almennum aðgangi að háskólanámi og hins vegar takmörkuðum aðgangi. Til að próf úr framhaldsskóla veiti almennan aðgang að námi í háskóla þarf námið að innihalda ákveðinn almennan kjarna sem samanstendur af móðurmáli, ensku, stærðfræði, sögu, raungreinum og félagsgreinum, og í sumum tilvikum þriðja tungumáli. Próf úr framhaldsskólum sem ekki innihalda þennan almenna kjarna geta veitt takmarkaðan aðgang að háskólum í nágrannalöndum okkar, þ.e. aðgang að frekara námi á sama fræðasviði, og þá gjarnan í starfstengt háskólanám.

Gæta verður að því að nám til undirbúnings háskólanámi verður að byggjast á því að viðkomandi nemandi sé að því loknu fær um að takast á við háskólanámið.

Í hnotskurn er vandinn sá, eins og málum er nú háttað, að hugtakið stúdentspróf er samheiti um mjög fjölbreytt nám með mismunandi innihaldi. Þegar gengið var frá samningum (norrænum og evrópskum) um gagnkvæmt mat á námi milli landanna innihéldu þau próf á Íslandi sem veittu aðgang að háskólanámi þennan kjarna (sem nam samtals 130 feiningum af rúmlega 200 feiningum til stúdentsprófs) sem veitti almennan aðgang í hinum löndunum. Með þeim breytingum sem átt hafa sér stað á námi við framhaldsskóla á Íslandi með innleiðingu aðalnámskrár framhaldsskóla frá 2011 hefur þetta breyst til muna. Ekki er lengur tryggt að stúdentsprófið innihaldi þann almenna kjarna sem talinn er nauðsynlegur til almenns aðgangs að háskólanámi í þeim löndum sem við viljum bera okkur saman við.

Að mati Háskólans er mikilvægt að fram komi í lögum um háskóla hvaða tilgreind próf veiti almennan aðgang að háskólanámi á Íslandi þar sem erlendum háskólum er einnig gert að taka mið af ákvæðum laganna við mat á umsækjendum frá Íslandi samkvæmt samningum sem gilda þar um (t.d. á milli Norðurlandanna).

Þannig þarf að vera tryggt að nám sem veitir almennan aðgang að háskólum innihaldi almennan kjarna sem undirbúi nemendur undir nám á hvaða fræðasviði sem er. Enn meiri þörf er á slíkum undirbúningi í dag þegar lögð er aukin áhersla á þverfræðilega nálgun og sveigjanleika vinnuafis. Háskóli Íslands hefur því lagt til að allar námsbrautir sem veiti almennan aðgang að háskólanámi á Íslandi (og þar með einnig að háskólanámi í nágrannalöndum okkar) innihaldi 85 til 100 feininga almennan kjarna í stað þess 45 feininga kjarna sem er krafist í dag. Með þessari áherslu er ekki verið að gera lítið úr námi í iðn- og tæknigreinum, heldur er verið að leitast við að tryggja að þessir nemendur hafi fengið nægan undirbúning til þess að takast á við háskólanám á hvaða fræðasviði sem er.

Á það skal bent að einungis hluti námsbrauta með námslok á þriðja hæfniprepi veita almennan undirbúning undir nám á háskólastigi. Háskólinn hefur ítrekað bent á að ekki sé tryggður nægilegur undirbúningur á þeim námsbrautum sem þó leiða til stúdentsprófs. Samkvæmt aðalnámskrá framhaldsskóla 2011 er að jafnaði 150 til 240 feininga nám að baki námslokum á þriðja hæfniprepi. Í stúdentsprófi skal vera a.m.k. 200 feiningar, þar af að lágmarki 45 feininga kjarni í ensku, íslensku og stærðfræði. Í íslensku skulu vera að lágmarki 10 feiningar á þriðja hæfniprepi og í ensku og stærðfræði skulu vera að lágmarki 5 feiningar á öðru hæfniprepi. Ekki er gerð sambærileg krafa til annarra námsbrauta með námslok á þriðja hæfniprepi, þar er einungis krafist hæfni sem samsvarar fyrsta hæfniprepi í þessum greinum.

Ef staðfestar námsbrautir á þriðja hæfniprepi, aðrar en námsbrautir til stúdentsprófs, eru skoðaðar kemur í ljós að feiningar í ofangreindum kjarnagreinum eru allt frá 0 til 45, en algengt virðist vera að brautirnar séu skipulagðar með 10 feiningum í íslensku og ensku (á öðru hæfniprepi) og 5 í stærðfræði. Að mati Háskólans þarf undirbúningur nemenda sem teljast uppfylla almenn inntökuskilyrði í háskóla að vera að lágmarki 20 feiningar í ensku og íslensku (þar af 10 í hvorri grein á þriðja hæfniprepi), það er því ljóst að þessar brautir ná ekki því marki. Þar fyrir utan telur háskólinn, eins og áður segir, að í kjarna slíkra námsbrauta þurfi einnig að vera feiningar í stærðfræði, sögu, raungreinum og félagsgreinum (samtals 85-100 feiningar í kjarna).

Verði frumvarpið að lögum má segja að löggjafinn taki í raun ekki afstöðu til þess hvaða próf veiti almennan aðgang að íslenskum háskólum, öll eða engin, en vilji um leið tryggja að “..inntökuskilyrði í háskóla og námskröfur svari jafnan til þess sem krafist er í viðurkenndum háskólum á sambærilegu sviði erlendis.” Slík afstaða eykur á þann vanda sem háskólar og matsaðilar standa frammi fyrir og dregur úr trúverðugleika hins íslenska menntakerfis gagnvart öðrum þjóðum. Miklu mun nær er að meginreglan verði orðuð skýrar í lögum en nú er, þ.e. að tiltekin samsetning stúdentsprófs (með 85-100 feininga kjarna) veiti almennan aðgang, en að önnur lokapróf á 3. hæfniprepi veiti takmarkaðan aðgang að háskólanámi, samkvæmt nánari ákvörðun einstakra háskóla, og þeim verði gert að setja sér reglur þar um.

Virðingarfyllt,
f.h. háskólarektors,

Róbert Haraldsson, sviðsstjóri kennslusviðs HÍ